

ПСИХОЛОГІЯ

DOI: 10.31548/hspedagog14(3).2023.182-190

УДК 316.42:008.2:101.1

**ДО ПИТАННЯ ПРО СОЦІАЛЬНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ,
ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНІСТЬ І ЛЮДИНУ****ДАНИЛОВА Т. В.**, кандидат філософських наук, доцент,старший науковий співробітник лабораторії методології психосоціальних і
політико-психологічних досліджень,**Інститут соціальної та політичної психології НАПН України**

(Київ, Україна)

запрошений дослідник,

Вища школа соціальних досліджень, Інститут філософії та соціології**Польської академії наук**

(Варшава, Польща)

ORCID ID 0000-0002-0297-9473

Email: danilova_tv@ukr.net

Анотація. У сучасному світі спостерігається перехід від фрагментарності процесу пізнання до створення конвергованих наукових знань, що передбачає співпрацю представників різних дисциплін. Міждисциплінарні команди фахівців, маючи величезну кількість відповідної інформації, у процесі взаємодії створюють синергетичні зв'язки знань, що сприяє розробці нових концепцій, вирішенню складних проблем і зрештою створенню нового наукового продукту. Якщо у мультидисциплінарному дослідженні науковці співпрацюють без інтеграції концепцій, епістемологій чи методологій, в інтердисциплінарному дослідженні об'єднуються різні концепції, інтегруються епістемології та методології, то в трансдисциплінарному дослідженні межі дисциплін «трансгресуються», створюється спільна концептуальна модель, яка ґрунтується на новому баченні різних рівнів реальності. Трансдисциплінарний підхід до соціального прогнозування розглядає всі науки в гуманітарному контексті, відображаючи специфічну цілісну природу людини, і, таким чином, виходить за традиційні межі, синтезуючи, інтегруючи варіанти вирішення проблем та піднімаючись над ними. У даній статті зроблено спробу запропонувати стартовий майданчик для об'єднання різних галузей знань у контексті соціального прогнозування.

Ключові слова: соціальне прогнозування; проекти майбутнього; мультидисциплінарність; інтердисциплінарність; трансдисциплінарність; феномен людини.

Актуальність (Introduction).

Сьогодні на тлі глобалізаційних процесів і становлення нового світового порядку нагальною потребою виступає створення нових проектів майбутнього. Світова спільнота переживає один з найскладніших, найсуперечливіших моментів своєї історії: світ зіткнувся з

глобальними проблемами, які потребують сумісних зусиль; його охоплено новою хвилею трансформацій, міжцивілізаційних/міжкультурних/міжрелігійних конфліктів, проявів міжнародного тероризму. Актуальними стають проблеми майбутнього як окремої людини, так і

© Данилова Т. В.

HUMANITARIAN STUDIOS: PEDAGOGICS, PSYCHOLOGY, PHILOSOPHY Vol 14(3) 2023

культурно-цивілізаційних спільнот, їхнього плідного діалогу: нова цивілізація народжується, а її суть ще не проявлено. Ця нова цивілізація може вибрати будь-який шлях розвитку, і вибір цього шляху багато в чому залежить від людства.

Прогнозування соціальних явищ і процесів є комплексною, багатозначною і часто невдячною справою. Різні підходи в межах різних дисциплін «вибудовують» різні, інколи навіть протилежні, бачення майбутнього. Так недоцільно і загубитися в густому лісі концепцій і зрештою віддати перевагу тій, яка звучить «зрозуміліше», яка є знайомою, залишаючи поза увагою ті, що представляють протилежні погляди. Зважаючи на це, видається доцільним об'єднати зусилля представників різних наукових дисциплін з метою створення найкращих інтегрованих проєктів майбутнього [32; 36]. Такий міждисциплінарний підхід може стати потенційною базою для створення нової парадигми дослідження.

Соціальне прогнозування потребує спільних зусиль футурологів, філософів, істориків, психологів, соціологів, економістів, політологів, релігієзнавців, антропологів тощо. Наукове дослідження має бути спрямоване на огляд всієї сукупності проблем, а не окремих проявів, з метою віднайти шляхи їх вирішення. Це потребує як глибокого знання теорії, так і експериментальної майстерності, наукової інтуїції, а також відповідальності вченого за результати своєї професійної діяльності.

У сучасному світі спостерігається перехід від фрагментарності процесу пізнання до створення конвергованих наукових знань, що передбачає співпрацю представників різних дисциплін. Складна дисциплінарна структура сучасної науки сприяла глибокому детальному аналізу різних сторін як фізичного, так і соціального світів. Але ціле

може виявитися більше суми своїх частин. Ще Аристотель зазначав, що у деяких випадках «ціле не те ж саме, що сума його частин» [31, с. 252]. Він писав: «ви можете мати частини, але не мати цілого, так що частини і ціле не можуть бути тим самим» [31, с. 252]. Це є особливо справедливим у випадках прогнозування майбутнього, тому що у цьому процесі ми маємо справу з людиною та її множинними світами – складною системою, яка є чимось, що виходить за межі суми її елементів.

Аналіз досліджень і публікацій (Analysis of the latest publications and research). Терміни мультидисциплінарний, інтердисциплінарний і трансдисциплінарний все частіше вживаються в науковому дискурсі, але неоднозначно визначаються та часто використовуються як взаємозамінні. Останнім часом чимало науковців приділяють значну увагу розмежуванню і чіткому визначенню цих типів досліджень. Подібності та відмінності цих досліджень було ґрунтовно проаналізовано Б. Нікоlessку [24]. Командну роботу представників різних дисциплін в контексті мульти-, інтер- і трансдисциплінарного підходів досліджували Б. Чой і А. Пак [4]. Х. фон Верден зі своїми колегами визначили п'ять основних параметрів, які можуть допомогти скерувати інтердисциплінарні та трансдисциплінарні дослідження [33]. У монографії «Interdisciplinarity, Multidisciplinarity and Transdisciplinarity in Humanities» висвітлено нові галузі знань і методології, що виникають у сучасному глобалізованому академічному середовищі, яке надає значну перевагу синергізму та зв'язкам [1]. Проте, застосування цих підходів у соціальному прогнозуванні ще є недостатньо висвітленим.

Мета (Purpose). У даній статті зроблено спробу запропонувати стартовий майданчик для об'єднання різних

галузей знань у контексті соціального прогнозування.

Методологія (Methodology).

Автор використовував антропологічний інтегративний підхід та інтерпретативну дослідницьку парадигму.

Результати (Results). Міждисциплінарні команди фахівців, маючи величезну кількість відповідної інформації, у процесі взаємодії створюють синергетичні зв'язки знань, що сприяє розробці нових концепцій, вирішенню складних проблем і зрештою створенню нового наукового продукту. Таким чином, міждисциплінарність намагається протидіяти згубним наслідкам надмірної спеціалізації, оскільки надмірна спеціалізація часто виступає не тільки епістемологічною, але й політичною проблемою, що є особливо небезпечним у ф'ючерських дослідженнях.

Сам термін «дисципліна» визначається як галузь знань, навчання, дослідження, освіта, діяльність [4; 15; 18; 30]. Сьогодні не існує одного абсолютно істинного визначення міждисциплінарних дослідницьких проєктів. Науковці, які вивчають феномен міждисциплінарності, використовують різні визначення, такі як мультидисциплінарність, полідисциплінарність, плюридисциплінарність, інтердисциплінарність, кросдисциплінарність, трансдисциплінарність. Однак у численних дослідженнях склалися загальні підходи та поділ міждисциплінарності на такі типи як мультидисциплінарність, інтердисциплінарність та трансдисциплінарність [21].

Мультидисциплінарний підхід полягає у взаємодії кількох спеціалізованих галузей знань для досягнення спільної мети [26]; він базується на залученні кількох дисциплін або професійних спеціалізацій [5]. Д.Г. Госсман визначає мультидисциплінарне дослідження як групове дослідження, під час якого представники різних дисциплін

працюють разом над спільною проблемою, але з обмеженою взаємодією [12]. Мультидисциплінарне дослідження спирається на знання з різних дисциплін, проте кожен з учасників залишається в межах своєї дисципліни [13]; у процесі цього дослідження поєднуються різні дисципліни, але їхні представники не завжди діють комплексно і скоординовано [27].

Як зазначають Дж.Ф. Флінтерман і колеги, «коли різноманітні дисципліни співпрацюють в одній дослідницькій програмі без інтеграції концепцій, епістемологій чи методологій, ми говоримо про мультидисциплінарність. У мультидисциплінарних дослідженнях ступінь інтеграції між дисциплінами обмежується зв'язком результатів дослідження» [9, с. 257].

Під час мультидисциплінарного дослідження фахівці різного профілю працюють незалежно один від одного над різними аспектами тієї самої проблеми і мають індивідуальні цілі дослідження в межах своїх спеціальностей. Дотримуючись дисциплінарних меж, вони використовують власні методології. Основний наголос робиться на зіставленні отриманих результатів, а спільний результат дослідження виглядає сумою окремих частин [13; 16; 35; 36]. Отже, у цьому дослідженні дисциплінарні перспективи не змінюються, а лише протиставляються. Дослідники працюють як незалежні спеціалісти, а не як члени інтерактивної групи.

Інтердисциплінарні дослідження – це спільні, скоординовані та постійно інтегровані дослідження, що проводяться експертами з різних дисциплін, які працюють разом і створюють спільні звіти, документи, рекомендації та/або плани, настільки тісно та ретельно пов'язані, що конкретний внесок кожного дослідника «зникає» на тлі спільного продукту [12]. Такі дослідження проводяться на перетині дисциплін і

можуть варіюватися від обміну ідеями до повної інтеграції концепцій, методології, процедур, теорії, термінології, даних, організації тощо [13]. Інтердисциплінарні дослідження сприяють гармонізації зв'язків між дисциплінами, об'єднуючи різні концепції. Інтердисциплінарна команда прагне до більш глибокого рівня співпраці, а завдяки інтегруванню нових для себе концепцій, епістемологій, методологій відбувається взаємне збагачення [9].

Маючи спільні цілі, учасники дослідження, які мотивовані бажанням зосередитися на потребах команди, відмовляються від певних аспектів власної дисциплінарної ролі, але зберігають специфічну для дисципліни базу. Унаслідок розмивання дисциплінарних меж відбувається інтеграція та синтез дисциплін. Результат дослідження є більшим, ніж сума окремих його частин [16; 17; 25; 27; 36]. Отже, інтердисциплінарність є синтезом кількох дисциплін, що створює новий рівень дискурсу та інтеграції знань [10; 22]. У результаті такого синтезу виникають нові дисципліни, такі як математична фізика, квантова космологія, біоінформатика, біохімія, екофілософія, астрофізика тощо.

Трансдисциплінарний підхід сприяє новому виду кооперації представників різних дисциплін і виробленню нових знань, які ґрунтуються на новому баченні реальності. Трансдисциплінарність «відкриває» спільне між дисциплінами, а також те нове недосліджене поле, яке знаходиться поза ними [3]. У цьому підході межі дисциплін «трансгресуються», що сприяє об'єднанню знань та перспектив різних наукових дисциплін, а також ненаукових джерел. Представники різних галузей знань не тільки тісно співпрацюють над спільною проблемою протягом тривалого періоду часу, а й створюють спі-

льну концептуальну модель, яка об'єднує та виходить за межі кожної з дисциплінарних перспектив [2; 9].

Коли сама природа проблеми є предметом суперечок, трансдисциплінарність може допомогти визначити найбільш релевантні дослідницькі питання [11]. Трансдисциплінарність вимагає розуміння складності проблеми і сприйняття її з різних точок зору, зв'язку між теорією і практикою, а також сприяння спільному благу [14].

Трансдисциплінарне дослідження залучає як науковців відповідних галузей знань, так і всі зацікавлені сторони, поціновуючи та інтегруючи знання неакадемічних стейкхолдерів. Це передбачає процес взаємного збагачення науки та суспільства, що втілює місію «робити» науку разом з суспільством, а не для суспільства [28]. На думку Д. Робінсона, «залучення зацікавлених сторін часто є визначальним для вирішення проблем, оскільки ми не можемо зрозуміти чи вирішити суспільні проблеми без їхнього відомого та дій. Крім того, ймовірніше, що дослідницькі ідеї будуть сприйняті зацікавленими сторонами, коли ми спілкуємося з ними безпосередньо та з часом будемо довіру» [34]. Розробка спільної концептуальної основи сприяє виникненню холістичної інтегративної перспективи, уніфікації та гармонії дисциплін, поглядів і підходів [8; 16; 27; 32].

Трансдисциплінарність намагається охопити те, що є одночасно у межах дисциплін, на перетині дисциплін та поза всіма дисциплінами. Її мета – розуміння сучасного світу, одним з імперативів якого є єдність знання. Б. Ніколеску визначає трансдисциплінарність через три методологічні аксіоми:

«1. Онтологічна аксіома: у природі та суспільстві, а також у наших знаннях про природу та суспільство існують різні рівні Реальності Об'єкта і,

відповідно, різні рівні Реальності Суб'єкта.

2. Логічна аксіома: перехід від одного рівня Реальності до іншого забезпечується логікою включеного третього.

3. Аксіома складності: структура сукупності рівнів Реальності або сприйняття є складною структурою: кожен рівень є тим, чим він є, тому що всі рівні існують одночасно» [23, с. 24].

Оскільки реальність багатовимірна, простір між дисциплінами та поза ними наповнений інформацією. На думку Б. Ніколеску, якщо дисциплінарне дослідження стосується щонайбільше одного й того самого рівня Реальності, то трансдисциплінарне дослідження спрямовано на вивчення динаміки, породженої дією кількох рівнів Реальності одночасно. Трансдисциплінарність «живиться» дисциплінарними дослідженнями; у свою чергу, дисциплінарне знання розширюється і роз'яснюється трансдисциплінарним знанням у новий, плідний спосіб [20]. Отже, трансдисциплінарне дослідження не є антагоністичним, а доповнює мультидисциплінарне та інтердисциплінарне дослідження, хоча радикально відрізняється від них своєю метою інтегрального розуміння сучасного світу [23].

Постнекласична онтологія пов'язана з оперуванням відкритими динамічними системами, які неможливо описати за допомогою понять, що базуються на моделі бінарних опозицій. Необхідно звернутися до хаотичної, алогічної сутності світу, яку можна пізнати лише в результаті емпатичного зв'язку з багатоманітним світом людей і культур. Ключовим поняттям, що фіксує перехід від можливого до неможливого, є трансгресія, тобто подолання межі, яка мислиться непереборною в силу табування в певній традиції і яка відокремлює зовнішнє від внутрішнього, сутність від явища. Трансгресія

порушує лінійність процесів і надає можливості досягнути ситуацію миттєвого переходу буття в радикально інший і принципово непередбачуваний стан. Вона символізує собою прагнення виявити нові можливості у співвідношенні буття і мислення, суб'єкта і об'єкта [6]. У межах трансдисциплінарного підходу виникає нове розуміння відношення між суб'єктом і об'єктом – вони об'єднані включеним третім, активність якого є нескінченною. Саме взаємодія «Суб'єкт – Об'єкт» стають основою трансдисциплінарності [23].

В основі складності соціального прогнозування – феномен людини, який неможливо визначити з позиції однієї дисципліни, не потрапляючи у пастку обумовлених рамок імпринтингу і кондиціонування. До того ж, він надає всім соціальним прогнозам високого ступеня непередбачуваності. Складна багатогранна сутність людини як біологічного, психологічного, соціального буття викликала гарячі дебати протягом багатьох століть. І донині природа і сутність людини вимагають більш широкого розуміння в контексті синтезу філософії, духовних традицій і сучасних наук. «Необхідність нового підходу до людини сьогодні усвідомлено повною мірою, але цей підхід так і не реалізовано. Багато в чому це пов'язано зі специфікою самого об'єкту дослідження – об'єкту, який є суб'єктом одночасно. Саме по собі визнання біологічних, психологічних і соціальних/культурних складових людської природи, які взаємодіють лінійно чи ієрархічно, є недостатнім. Нова парадигма повинна відображати специфічну цілісну природу людини, її вкоріненість як у природному, так і соціальному світах, а також її прагнення вийти за межі своїх власних кордонів» [7, с. 136]. Така парадигма може бути сформована на засадах трансдисциплінарності, яка застерігає проти «зменшення» людської істоти

шляхом редукованого її аналізу в рамках формальних структур і підкреслює, що кожна людина як житель планети Земля є транснаціональною істотою, гідність якої має як планетарний, так і космічний виміри [3].

Висновки (Conclusions). Отже, проблема людини є ключовою для розуміння динаміки сучасних трансформаційних процесів, а відтак для створення перспективних проєктів майбутнього розвитку людської спільноти. Людство цікавить його власна доля, оскільки саме людина є актором світового історичного процесу. Для людини всі наукові дослідження набувають сенсу лише в контексті неї самої, її буття, її власної долі. Людина виступає центральною точкою світового цивілізаційного простору, вона одночасно є його творцем і творінням. Сучасні політичні, економічні, психологічні, цивілізаційні теорії не є ізольованим зусиллям, але вони мають бути «вбудовані» у більш широкий філософський контекст. Сьогодні існує нагальна потреба більшого інтегрування філософів у життя. З іншого боку, громадськість також повинна оцінити вклад філософії у вирішення глобальних проблем людства. Як зазначає Т. Ломброзо, «коли політичне питання стосується економіки, ми часто звертаємося до економістів – їх цитують в новинах та беруть інтерв'ю у прямому ефірі. Коли проблема політики стосується навколишнього середовища, ми іноді чуємо екологів і біологів відповідного напрямку. Але коли мова йде про питання, з якими ми стикаємося протягом кожного тижня – питання, що стосуються раси, ідентичності, моральної відповідальності тощо – ми мало коли чуємо філософів. Я думаю, що прийшов час зробити це» [19].

Трансдисциплінарний підхід до соціального прогнозування розглядає природничі, соціальні та медичні науки

в гуманітарному контексті [29] і, таким чином, виходить за традиційні межі, надаючи можливості не тільки синтезувати, інтегрувати варіанти вирішення проблеми, але й піднятися над нею. Вирішення проблеми з однієї позиції, з позиції однієї дисципліни – це лише одна ланка в ланцюгу, виходячи з якої неможливо створити загальну теорію. Насправді світ людини – це величезні гірські хребти, кожна з вершин яких вносить певну гармонію в загальну картину, але не «завершує» її. Абсолютизація однієї зі сторін, одного варіанту дослідження та вирішення проблеми не дасть довготривалого результату.

Трансдисциплінарність, визнаючи існування різних рівнів реальності, керованих різними типами логіки [3], забезпечує більш широкий погляд на світ, глибоке розуміння феноменів і процесів, що сприяє розбудові нових проєктів майбутнього людини і людства: «Єдина теорія рівнів Реальності має вирішальне значення для сталого розвитку та сталого майбутнього... Стале майбутнє, таке необхідне для нашого виживання, може базуватися лише на єдиній теорії рівнів Реальності. Ми є частиною впорядкованого руху Реальності... Реальність залежить від нас... Наша відповідальність полягає в тому, щоб побудувати стале майбутнє відповідно до загального руху Реальності» [23, с. 35].

Подяка

Тетяна Данилова щиро вдячна за підтримку, надану Фондом порятунку науковців Інституту міжнародної освіти (IIE-SRF) та Вищою школою соціальних досліджень Інституту філософії та соціології Польської академії наук.

References

1. Akçeşme, B., Baktir, H., Steele, E. (2016). *Interdisciplinarity, Multidisciplinarity and Transdisciplinarity in Humanities*. Cambridge Scholars Publishing, 285.
2. Bernard-Bonnin, A.C., Stachenko, S., Bonin, D., Charette, C., Rousseau, E. (1995). Self-management teaching programs and morbidity of pediatric asthma: a meta-analysis. *Journal of Allergy and Clinical Immunology*, 95(1 Pt 1), 34-41.
3. Charter of Transdisciplinarity (adopted at the First World Congress of Transdisciplinarity, Convento da Arrábida, Portugal, November 2-6, 1994). (1994). *Centre International de Recherches et Études Transdisciplinaires*. URL: <https://www.iconos.edu.mx/congre3/css/documentoshistoricos/cartatransd/Ingles.pdf>.
4. Choi, B.C.K., Pak, A.W.P. (2006). Multidisciplinarity, interdisciplinarity and transdisciplinarity in health research, services, education and policy: 1. Definitions, objectives, and evidence of effectiveness. *Clinical and Investigative Medicine*, 29(6), 351-364.
5. *Compact Oxford English Dictionary: For University and College Students*. (2006). Oxford University Press, 1296.
6. Danylova, T.V. (2012). The Problem of Human Identity in Postmodern Worldview. *Anthropological Measurements of Philosophical Research*, 2, 16-22.
7. Danylova, T.V. (2017). Eastern Mysticism and Timothy Leary: Human Beyond the Conventional Reality. *Anthropological Measurements of Philosophical Research*, 11, 135-142.
8. Fauchald, S.K., Smith, D. (2005). Transdisciplinary research partnerships: making research happen! *Nursing Economics*, 23(3), 131-135.
9. Flinterman, J.F., Teclemariam-Mesbah, R., Broerse, J.E.W., Bunders, J.F.G. (2001). Transdisciplinarity: The New Challenge for Biomedical Research. *Bulletin of Science, Technology & Society*, 21(4), 253-266.
10. Frodeman, R., Klein, J.T., Santos Pacheco, R.C.D. (Eds.). (2017). *The Oxford Handbook of Interdisciplinarity. 2nd Edition*. Oxford University Press, 640.
11. Funtowicz, S.O., Ravetz, J.R. (1993). Science for the Post-Normal Age. *Futures*, 25, 739-775.
12. Gossman, D.G. (1979). A quantitative system for the assessment of initial organizational needs in transdisciplinary research. URL: <https://gossman.org/daveg/thctoc.htm>
13. Guidelines for the Preparation and Review of Applications in Interdisciplinary Research. (2012). *Natural Sciences and Engineering Research Council of Canada*. URL: https://www.nserc-crsng.gc.ca/nserc-crsng/policies-politiques/prepinterdiscip-prepinterdiscip_eng.asp#footnote.
14. Hirsch Hadorn, D., Hoffmann-Riem, H., Biber-Klemm, S., Grossenbacher-Mansuy, W., Joye, D., Pohl, C., Wiesmann, U., Zemp, E. (Eds.). (2008). *Handbook of Transdisciplinary Research*. Springer, 468.
15. Hornby, A.S. (1974). *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English*. Oxford: Oxford University Press, 1080.
16. Klein, J.T. (1991). *Interdisciplinarity: History, Theory, & Practice*. Wayne State University Press, 336.
17. Klein, J.T. (1996). *Crossing Boundaries: Knowledge, Disciplinarity, and Interdisciplinarity (Knowledge, Disciplinarity and Beyond)*. University of Virginia Press, 281.

18. Little, W., Fowler, H.W., Coulson, J., Friedrichsen, G.W.S., Onions, C.T. (1973). *The Shorter Oxford English Dictionary: with thumb index*. 3rd Edition. London: Oxford University Press, 2714.
19. Lombrozo, T. (2015). Why We Need Philosophers Engaged in Public Life / NPR. *Cosmos&Culture. Commentary on Science and Society*. URL: <http://www.npr.org/sections/13.7/2015/06/22/416368227/why-we-need-philosophers-engaged-in-public-life>
20. McPhee, C., Bliemel, M.J., Bijl-Brouwer, M. (2018). Editorial: Transdisciplinary Innovation. *Technology Innovation Management Review*, 8(8), 3-6.
21. Mitrany, M., Stokols, D. (2005). Gauging the Transdisciplinary Qualities and Outcomes of Doctoral Training Programs. *Journal of Planning Education and Research*, 24, 437-449.
22. Morton, L.W., Eigenbrode, S.D., Martin, T.A. (2015). Architectures of adaptive integration in large collaborative projects. *Ecology and Society*, 20(4), 5.
23. Nicolescu, B. (2010). Methodology of Transdisciplinarity – Levels of Reality, Logic of the Included Middle and Complexity. *Transdisciplinary Journal of Engineering & Science*, 1(1), 19-38.
24. Nicolescu, B. (2014). Multidisciplinarity, Interdisciplinarity, Indisciplinarity, and Transdisciplinarity: Similarities and Differences. *RCC Perspectives*, 2, 19-26.
25. Parker, G.M. (2002). *Cross-Functional Teams: Working with Allies, Enemies, and Other Strangers*. Jossey-Bass, 336.
26. *Random House Webster's College Dictionary*. (1999). Random House Reference, 1600.
27. Rosenfield, P.L. (1992). The potential of transdisciplinary research for sustaining and extending linkages between the health and social sciences. *Social Science & Medicine*, 35(11), 1343-1357.
28. Seidl, R., Brand, F.S., Stauffacher, M., Krütli, P., Le, Q.B., Spörri, A., Meylan, G., Moser, C., Berger González, M., Scholz, R.W. (2013). Science with Society in the Anthropocene. *AMBIO. A Journal of Environment and Society*, 42, 5-12.
29. Soskolne, C.L. (2000). Transdisciplinary approaches for public health. *Epidemiology*, 11(4), 122.
30. *The Britannica Dictionary*. (2023). URL: <https://www.britannica.com/dictionary/discipline>.
31. *The Complete Works of Aristotle*. (1984). The revised Oxford translation. J. Barnes (Ed.). Vol. 1. Bollingen Series LXXI : 2. Princeton University press, 1256.
32. Tress, B, Tress, G, Fry, G. (2005). Researchers' experiences, positive and negative, in integrative landscape projects. *Environmental Management*, 36, 792-807.
33. von Wehrden, H., Guimarães, M. H., Bina, O., Varanda, M., Lang, D. J., John, B., Gralla, F., Alexander, D., Raines, D., White, A., & Lawrence, R. J. (2019). [Interdisciplinary and transdisciplinary research: finding the common ground of multi-faceted concepts](#). *Sustainability Science*, 14(3), 875-888.
34. What is disciplinary research? (n/d). *Transdisciplinary Field Guide*. Utrecht University. URL: <https://www.uu.nl/en/research/transdisciplinary-field-guide/get-started/what-is-transdisciplinary-research>.
35. Whitfield, K., Reid, C. (2004). Assumptions, ambiguities, and possibilities in interdisciplinary population health research. *Canadian Journal of Public Health*, 95(6), 434-436.

36. Wilson, V, Pirrie, A. (2000). *Multidisciplinary Teamworking: Beyond the Barriers? A Review of the Issues.*

Edinburgh: The Scottish Council for Research in Education, 26+VI.

ON SOCIAL FORECASTING, TRANSDISCIPLINARITY, AND A HUMAN BEING

Danylova T. V.

Summary. Nowadays, the transition from the fragmentation of the process of acquiring scientific knowledge to converged scientific knowledge involves collaboration of the representatives of various disciplines. As a result, they create synergistic connections of knowledge, which contributes to the elaboration of new concepts, the solution of complex problems and, ultimately, the development of a new scientific product. Multidisciplinary research teams collaborate in a program without integrating concepts, epistemologies, and methodologies, interdisciplinary research teams integrate various concepts, epistemologies, and methodologies, whereas transdisciplinary teams “transgress” the boundaries of disciplines, create a common conceptual model, which is based on a new vision of different levels of reality. A transdisciplinary approach to social forecasting has a potential to consider all sciences in a humanitarian context with respect to specific holistic human nature. Thus, it goes beyond traditional boundaries, synthesize, integrate solutions to the problems and rise above them. This paper attempts to offer a launching pad for linking up different fields of knowledge in the context of social forecasting.

Keywords: social forecasting; projects of the future; multidisciplinary; interdisciplinarity; transdisciplinarity; the phenomenon of a human being.